



KANGASALA HAVISEVA
MAAKAAPELIKAIVANNON ARKEOLOGINEN
VALVONTA 2015



SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	3
1.1	Hankkeen tausta	3
1.2	Havisevan (Haviseva) historiallinen kylänpaikka	3
1.3	Käytetyt menetit	4
2	Havainnot	5
3	Yhteenveto	9
4	Lähteet.....	9

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo

Kartta 1. Valvotun kaapelilinjan sijainti, MK 1: 3500

Kartta 2. Havaintokohtien A – C sijainti, MK 1: 1000

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 02/2016 aineistoa

http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

KANGASALA HAVISEVA, ARKEOLOGINEN VALVONTA 2015

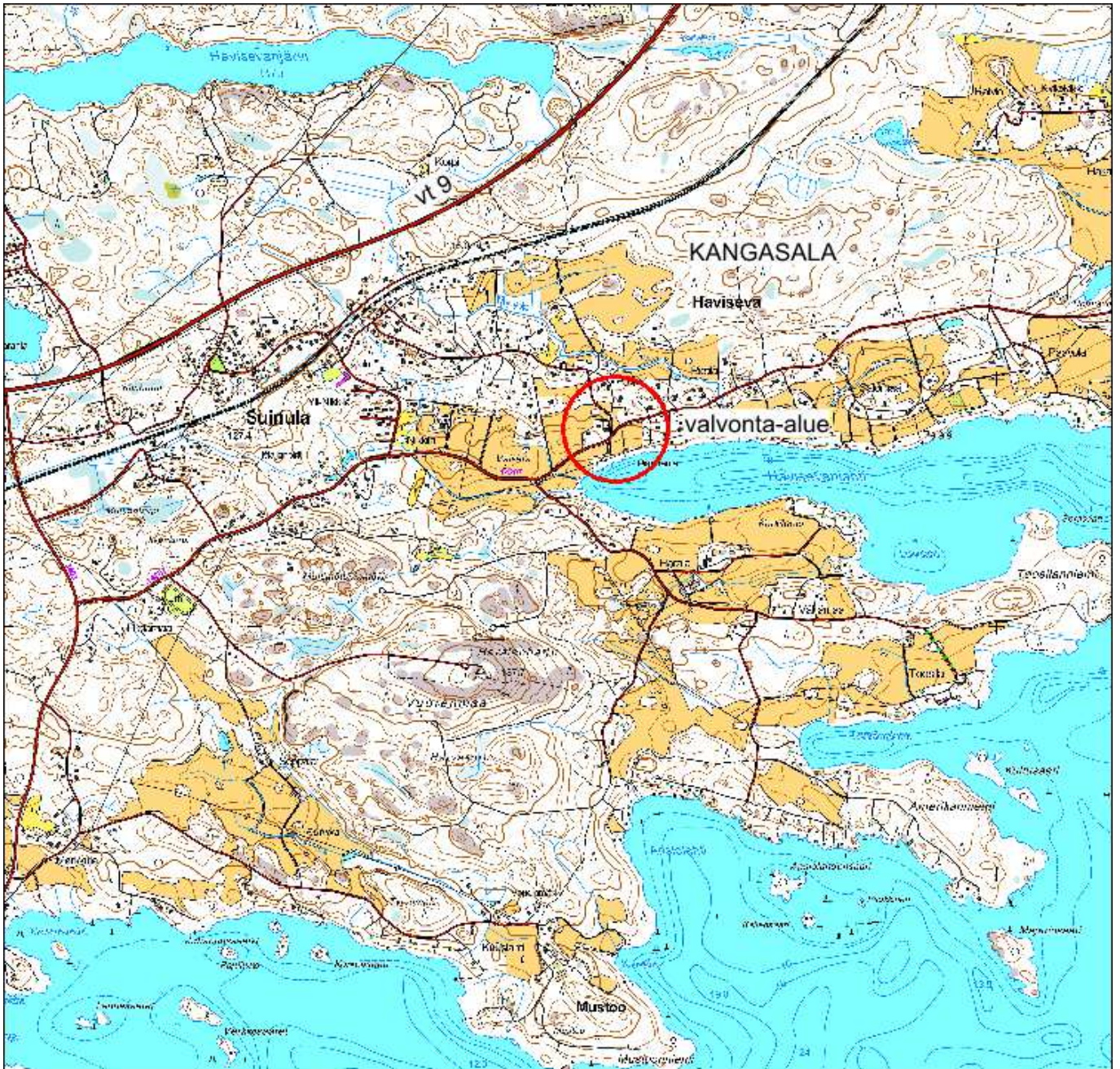
Tiivistelmä

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti marraskuussa 2015 arkeologisen valvonnan Kangasalla, Havisevan (Haviseva) historiallisen kylänpaikan alueella ja läheisyydessä. Valvonta liittyi Elenia Oy:n maakaapelointityöhön, jossa tehtiin maakaapelikaivanto Havisevan kylänpaikan eteläosaan, pellon ja tien reunaan. Suurin osa arkeologisesti valvotusta linjauksesta oli löydötöntä, mutta valvonnan yhteydessä havaittiin Siitamantien vieressä, tien eteläpuolella vähäisiä merkkejä (tummanruskean saven maannos, jonka seassa oli nokea, hiiltä ja palaneita kiviä), jotka saattavat liittyä kylätontin varhaisempaan ihmistoimintaan.

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohteen nimi:	Kangasala Haviseva muinaisjäännöstunnus 1000006457
Tutkimuksen laatu:	Arkeologinen valvonta maakaapelointityön yhteydessä.
Tutkijat:	FM Kirsi Luoto
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Kenttätyöaika:	23.11.2015
Tutkitun alueen laajuus:	yhteensä noin 140 m pitkä maakaapelilinjaus kohteen alueella ja eteläpuolella.
Tutkimuksen tilaaja:	Elenia Oy
Kunta/kylä/tila	Kangasala/ Haviseva/211-405-4-58 211-405-4-39
Peruskartta:	2141 03
Sijaintikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	P: 6826680 - 6826800 I: 345440 - 34585
Tutkimuksen löydöt:	Ei löytöjä.
Aiemmat tutkimukset:	Ulla Lähdesmäki 2004 tarkastus
Raportin säilytyspaikka:	Alkuperäinen raportti Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa, kopiot Pirkanmaan maakuntamuseon ja Museoviraston arkistossa.

LÄHESTYMISKARTTA



Kuva 1. Tutkimusalueen suurpiirteinen sijainti merkitty kartalle punaisella ympyrällä. Pohjakartta © Maanmittauslaitos 02/2016.

1 Johdanto

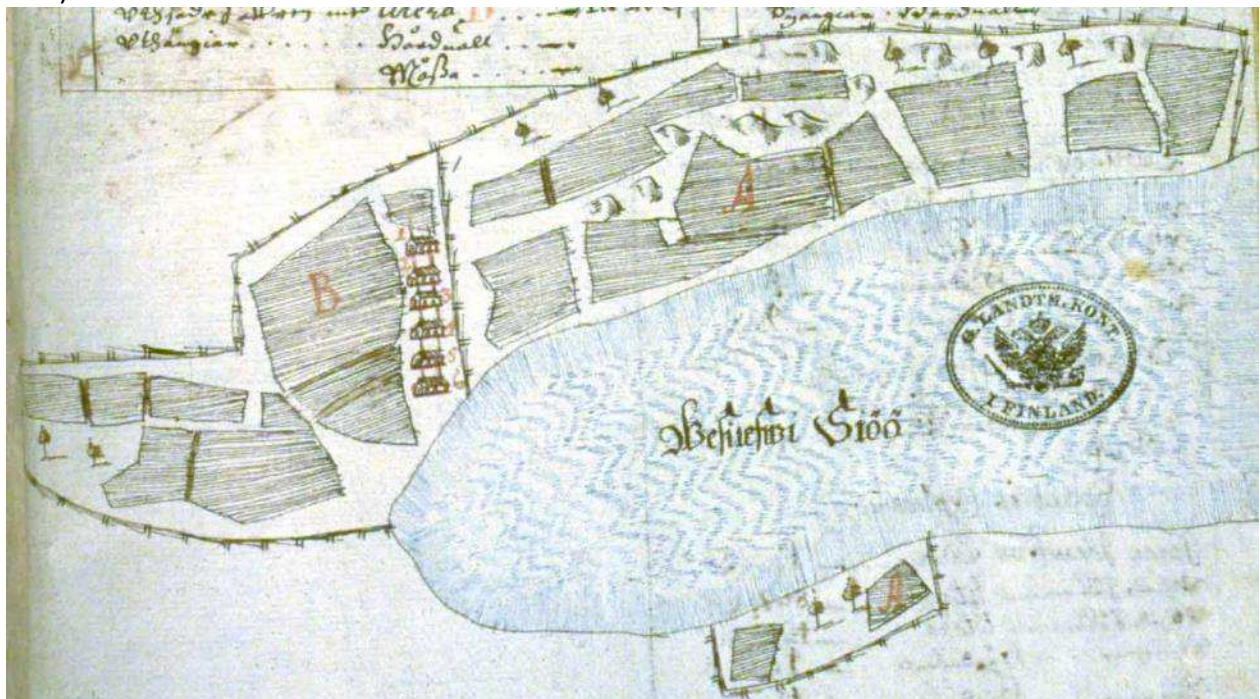
1.1 Hankkeen tausta

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti marraskuussa 2015 arkeologisen valvonnan Kangasalan Havisevassa, Havisevan (Haviseva) historiallisen kylänpaikan (muinaisjäännostunnus 1000006457) alueella ja läheisyydessä (kuva 1). Valvonta liittyi Elenia Oy:n tekemään maakaapelointiin, ja sen tarpeellisuudesta on annettu Pirkanmaan maakuntamuseon lausunto DIAR: 364/2015 (14.10.2015). Valvontaa varten haettiin Havisevan (Haviseva) kylänpaikkaa koskeva tutkimuslupa Museovirastosta. Pirkanmaan maakuntamuseon lausunnossa mainittuun historialliseen Kangasala-Unkila –tielinjaan ei maakaapelilinjauksen kaivun aikana kaivettu ylitystä, vaan se tehtiin tunkkaamalla. Tästä syystä valvonta koski vain Havisevan kylänpaikkaa. Valvonnan kenttätyöt tehtiin 23.11.2015, ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Jälkityöt tehtiin alkuvuodesta 2016. Valvonnan kustannuksista vastasi Elenia Oy.

1.2 Havisevan (Haviseva) historiallinen kylänpaikka

Kylätontti sijaitsee Kangasalla, Vesijärven Havisevanlahden pohjoisrannalla, Suinulan ja Siitaman välisen tien molemmin puolin. Kylätontti on osin tien pohjoispuolella talojen pihoilla ja joutomaalla, eteläpuolella pelloilla ja joutomaalla. Vuoden 1560 kyläluettelon mukaan Havisevan kylässä on ollut kuusi taloa. Ulla Lähdesmäen tarkastuskertomuksen (2004) mukaan Antilan tilan lounaispuolisella metsäsaarekkeella on autioituneilla tonteilla näkyvissä merkkejä aikaisemmasta asutuksesta.

Anders Strengin 1600-luvulla laatimasta maakirjakartasta (1635) nähdään, että tuolloin kylän talot ovat keskittyneet etelä-pohjoissuuntaiseen riviin Havisevan lahden pohjoisrannalle (kuva 2).



Kuva 2. Ote Anders Strengin maakirjakartasta vuodelta 1635.

1.3 Käytetyt metodit

Valvontaa varten haettiin tutkimuslupaa Museovirastosta lokakuussa, heti kun toimeksianto saatiin. Lupahakemus juuttui kuitenkin inhimillisen erehdyksen vuoksi Museoviraston kirjaamoon yli kuukaudeksi, ja eteni sieltä vasta tiedustelun jälkeen. Tästä syystä kaivutyöhön päästiin vasta marraskuun lopulla, pahaksi onneksi syksyn ensimmäisen lumimyräkän jälkeisenä maanantaina.

Varsinaista valvontatyötä ennen valvottavaksi määrätty linjanosa käytiin läpi maastossa ja dokumentoitiin valokuvaamalla digitaalikameralla. Arkeologinen valvonta suoritettiin läpi noin 140 m pitkän maakaapelilinjauksen (kuva 3). Tutkimuslupahakemuksessa esitetty maakaapelin kaivureitti oli muuttunut hieman sen pohjoispäässä, mistä oltiin valvontapäivän aamuna, kun asian valvontaa suorittaneelle arkeologille selvisi, puhelimitse yhteydessä Museoviraston intendenttiin Eeva-Liisa Schulziin.



Kuva 3. Valmis kaapelikaivanto Siitamantien (kuvassa oikealla) eteläpuolella. Kuvattu koillisesta. (Kuva: Kangasala Haviseva 2015:1)

Kaivetun uran leveys oli noin 75 cm. Kaivutyö eteni arkeologin valvonnassa aina kaivannon pohjasyvyyteen eli noin 90 cm syvyyteen saakka. Kohdat, jotka osoittautuivat arkeologisesti mielenkiintoisiksi, dokumentoitiin valokuvaamalla digitaalikameralla ja tekemällä niistä muistiinpanoja. Valvontaan liittyvät jälkityöt tehtiin alkuvuodesta 2016. Kartat piirrettiin käyttäen MapInfo -paikkatieto-ohjelmistoa ja digitaalikuvat arkistoitiin Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon Tampereella.



Kuva 4. Kaivutyöryhmään kuului arkeologin lisäksi kaivinkoneenkuljettaja sekä lapiomies. (Kuva: Kangasala Haviseva 2015:2)

2 Havainnot

Valvottu maakaapelilinjaus kulki pääosin pellolla, mökkitien vieressä tai sen välittömässä läheisyydessä. Siitamantien (historillinen Kangasala – Unkila – tielinja) alituksen kohdalla kaapeli sijoitettiin tien ali tunkattuun putkeen. Maannos pellolla maakaapelilinjan kohdalla oli pääasiassa mullansekaista savea ja savea. Maannos kaapelilinjauksen kohdalla pellolla oli lähes koko matkan tämän kaltainen:

0 – 30 cm peltokerros
30 – 50 cm mullansekainen savi
50 – 90 cm savi



Kuva 5. Tyypillinen maannos kaapelikaivannossa peltoalueella. (Kuva: Kangasala Haviseva 2015:3)

Paikoin kuitenkin tehtiin vähäisiä edellisestä poikkeavia havaintoja. Havainnot (A – C) on kuvattu jäljessä omia kokonaisuuksinaan.

Havainto A:

ETRS-TM35FIN-tasokoordinaattien P: 6826750, I: 345440 osoittamassa kohdassa havaittiin kaapelikaivannossa kaksi, halkaisijaltaan noin 30 cm olevaa liuskekiveä. Kivet olivat peltokerroksen ja sen alaisen savikerroksen välisessä vaihettumiskerroksessa, sekoittuneessa maannoksessa. Kivet vaikuttivat kuitenkin siltä, että saattaisivat alun perin olla peräisin jonkinlaisesta ihmistekoisestä rakenteesta.



Kuva 6. Toinen kaapelikaivannosta löydetyistä liuskekivistä. (Kuva: Kangasala Haviseva 2015:4)

Havainto B:

ETRS-TM35FIN-tasokoordinaattien P: 6826795, I: 345453 osoittamassa kohdassa, Siitaman tien (historiallinen Kangasala – Unkila – tielinja) pohjoispuolella, tien vieressä, ojan penkassa oli nähtävissä neljä halkaisijaltaan 0,7 m olevaa liuskekiveä sekä näiden lisäksi joitakin pienempiä liuskekiviä. Maannos löytöpaikalla oli sekoittunutta savensekaista soraa. Muutamissa liuskekivistä oli havaittavissa niihin tarttunutta palanutta savea tai tiiltä. Kivet ovat todennäköisesti olleet osa jonkinlaista rakennetta ja joutuneet nykyiselle sijaintipaikalleen Siitamantien pohjoista penkkaa tehtäessä, täyttömaan mukana. Maannos kivien löytöpaikan pohjoispuolella oli sekoittunutta ja sisälsi tiiliä:

0 – 40 cm savimulta

40 – 60 cm mullansekainen sora, seassa tiiliä

60 – 100 cm savi



Kuva 7. Kohta Siitamantien pohjoispuolella tienpenkassa, josta liuskekivet löytyivät. Kuvattu lounaasta. (Kuva: Kangasala Haviseva 2015:5)



Kuva 8. Suurehkoja liuskekiviä mullansekaisen soran, täyttömaan, seassa. (Kuva: Kangasala Haviseva 2015:6)



Kuva 9. Tiilen/palaneen saven jäännöksiä liuskekiven kyljessä. (Kuva: Kangasala Haviseva 2015:7)

Havainto C:

ETRS-TM35FIN-tasokoordinaattien P: 6826798, I: 345478 osoittamassa kohdassa oli kolmen metrin pituisella matkalla, kolmessa kohtaa kaapelikaivannon eteläprofiilissa, 70 – 80 cm syvyydessä havaittavissa tummanruskeaa savea, jonka seassa oli nokea, hiiltä ja paikoin palaneita kiviä. Sporadisesti esiintyvä maannos oli löydötön. Sen ikää ei näin ollen voida kuin arvailla, mutta on mahdollista, että maannos liittyy Havisevan kylätontin maankäytön vanhimpiin vaiheisiin. Maannos keskimmaisessä kulttuurimaannoksen esiintymiskohdassa oli seuraavanlainen:

0 – 30 cm peltokerros

30 – 70 cm ruskea hiekka

70 – 80 cm tummanruskea savi, seassa nokea, hiiltä ja palaneita kiviä

80 – 90 cm savi



Kuva 10. Kuvaan merkitty punaisella viivalla kohta, jossa kolmessa kohtaa tummanruskean saven maannos esiintyi. Kuvattu koillisesta. (Kuva: Kangasala Haviseva 2015:11)



Kuva 11. Tummanruskeaa, nokista ja hiilistä savea kaivannon eteläprofiilissa ja lähes pohjal-
la, kohta C1. (Kuva: Kangasala Haviseva 2015:8)



Kuva 12. Tummanruskeaa, nokista ja hiilistä savea kaivannon eteläprofiilissa ja lähes pohjal-
la, kohta C2. (Kuva: Kangasala Haviseva 2015:9)



Kuva 13. Tummanruskeaa, nokista ja hiilistä savea kaivannon eteläprofiilissa ja lähes pohjal-
la, kohta C3. (Kuva: Kangasala Haviseva 2015:10)

3 Yhteenveto

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti marraskuussa 2015 arkeologisen valvonnan Kangasalla, Havisevan (Haviseva) historiallisen kylänpaikan alueella ja läheisyydessä. Valvonta liittyi Elenia Oy:n maakaapelointityöhön, jossa tehtiin maakaapelikaivanto Havisevan kylänpaikan eteläosaan, pellon ja tien reunaan. Suurin osa arkeologisesti valvotusta linjauksesta oli löydötöntä, mutta valvonnan yhteydessä havaittiin Siitamantien eteläpuolella vähäisiä merkkejä (tummanruskean saven maannos, jonka seassa oli nokea, hiiltä ja palaneita kiviä), jotka saattavat liittyä kylätontin varhaisempaan ihmistoimintaan.

Tampereella 4.2.2016



Kirsi Luoto
FM, arkeologi

4 Lähteet

Painamattomat lähteet:

Lähdesmäki, Ulla 2004. Historiallisen ajan kylänpaikan tarkastus Kangasala, Haviseva. Pirkanmaan maakuntamuseon arkistossa.

Sähköiset lähteet:

Museovirasto, Kulttuuriympäristön tutkimusraportit.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/raportti/read/asp/r_default.aspx (20.7.2015)

Museovirasto, Muinaisjäännösrekisteri.

http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx (20.7.2015)

Kartat:

Streng, Anders 1635. Maakirjakartta Havisevan kylästä. Jyväskylän yliopiston digitaalinen julkaisuarkisto (JYX). Kansallisarkisto, sig. A1 334.

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/15398/a1_334.jpg?sequence=1

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo

Kuvannut Kirsi Luoto 2015. Kuvat on arkistoitu Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon.

Kuva	Aihe	Kuvattu suunnasta	Pvm
1	Valmis kaapelikaivanto Siitamantien eteläpuolella.	koillinen	23.11.
2	Työkuva: kaivuutyöryhmä.	-	23.11.
3	Tyypillinen maannos kaapelikaivannossa peltoalueella.	-	23.11.
4	Toinen kaapelikaivannosta löydetyistä liuskekivistä.	-	23.11.
5	Kohta Siitamantien pohjoispuolella tienpenkassa, josta löytyi liuskekiviä.	-	23.11.
6	Suurehkoja liuskekiviä mullansekaisen soran, täyttömaan, seassa.	-	23.11.
7	Tiilen/palaneen saven jäännöksiä liuskekiven kyljessä.	-	23.11.
8	Kohta, jossa kolmessa kohtaa profiilia esiintyi tummanruskean saven maannos.	-	23.11.
9	Tummanruskeaa, nokista ja hiilistä savea kaivannon eteläprofiilissa ja lähes pohjalla, kohta C1.	-	23.11.
10	Tummanruskeaa, nokista ja hiilistä savea kaivannon eteläprofiilissa ja lähes pohjalla, kohta C2.	-	23.11.
11	Tummanruskeaa, nokista ja hiilistä savea kaivannon eteläprofiilissa ja lähes pohjalla, kohta C3.	-	23.11.

KANGASALA HAVISEVA

MAAKAAPELILINJAN ARKEOLOGINEN VALVONTA 2015

Kartta 1. Valvotun kaapelilinjan sijainti.

Digit. Kirsi Luoto

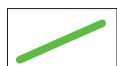
MK 1: 3500



kiinteä muinaisjäännös, historiallinen Havisevan (Haviseva) kylänpaikka



valvottu kaapelilinjanosa



ilman valvontaa tunkkaamalla tehty tienalitus tai kaivettu kaapelilinjanosa



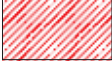



KANGASALA HAVISEVA

MAAKAAPELILINJAN ARKEOLOGINEN VALVONTA 2015

Kartta 2. Havaintokohtien A - C sijainti.

Digit. Kirsi Luoto

Mk 1: 1000

-  kiinteä muinaisjäännös, historiallinen Havisevan (Haviseva) kylänpaikka
-  valvottu kaapelilinjanosa
-  ilman valvontaa tunkaamalla tehty tienalitus tai kaivettu kaapelilinjanosa
-  havaintokohtat A - C

